

Önce davranış önemli

Hasan Basri Bey: “İslâmiyet’i yaşamayan yanlış şekilde büyümüş birini düzeltmeye çalışıyorsunuz. Başarı elde edemiyorsunuz. Neden? Ki iyi bir şey yapılmaya çalışılıyor. Hidayeti sadece Allah verir, biliyorum. Ama o insanı biz düzeltemeyince çok üzüntü duyuyoruz. Kendimizi çok yıpratıyoruz. Çare nedir sizce bu konuda? Ya da ne okumalıyım cevap için. Bir de bizim bu insanı düzeltmedeki başarısızlığımız acaba bizim çok daha iyi bir insan olmadığımızdan mı? Hata bizden mi kaynaklanıyor yoksa? Öyle mi düşünmeliyiz?”

Doğru bildiğimiz hak ve hakikatleri etrafımızdaki insanlara tanıtalım. Sabah akşam selâmlaştığımız can dostlarımızın îmânî inkişaflarına yardımcı olalım. Nitekim Kur’ân, “Sizden hayra dâvet eden, iyiliği emreden ve kötülükten nehyeden bir cemaat bulunsun. İşte kurtuluşa erenler yalnız onlardır.” 1 buyuruyor. Fakat şu hususlara dikkat edelim:

1- Tavsiye ettiğimiz hakkı ve hayrı elimizden geldiği kadar önce kendimiz yaşamalıyız. Kur’ân, “Yapmadığın şeyi niçin söylüyorsun?” 2 sorgusuyla ehl-i imanı önce yaşamaya dâvet eder. Hayrı yaşamak ve salih amel sahibi olmak bir yandan Allah’a karşı yaratılış vazifemiz iken, diğer yandan insanlara da örnek tavrımızı ve duruşumuzu teşkil eder. Bütün peygamberler “önce yaşayan” insanlardı. Hâl dili, söz dilinden daha kuvvetlidir. Yaşayan insan, ameliyle daha çok tesir sahibidir.

2- İnsanları sevmeli ve saymalıyız. Yunus Emre’nin ifadesiyle, Allah’ın kullarını “Yaradan’dan ötürü” sevmeliyiz. Bedüzzaman Hazretlerinin ifadesiyle; rengi, ırkı, dini, dili, mesleği, meşrebi, ameli, yaşayışı ne olursa olsun, insanlara karşı tam bir “muhabbet fedaîsi” olmalıyız. 3 Unutmamalıyız ki, sevildiğini ve değer verildiğini bilen insan bizde tam bir güven hissedecek; o güven ise hak ve hayırla ilgili teklifimizi makbul saymasını kolaylaştıracaktır.

3- İnsanların kusurlarını görmemeli, insanları kınamamalı, yargılamamalı, olduğu

gibi kabul etmeli ve çok sık affetmeliyiz. Afv ve müsamaha yolunu, hesap sorma ve yargılama yoluna her zaman tercih etmeliyiz. Kur'ân, "Affetsinler, geçsinler, müsamaha göstereyin. Allah'ın sizi bağışlamasından hoşlanmaz mısınız?" 4 buyurur. İnsanları affetmek ve davranışlarına müsamaha göstermek, onların kendi kendilerini sorgulamalarına, kendi kusurlarını görmelerine ve kendilerini ıslâh etmelerine zemin hazırlayacaktır.

4- İnsanların hakkı bulmalarına yardımcı olmalı, fakat hakkı zorlaştırmamalıyız. Onlara dinin ve dini yaşamının, imanın ve imanı öğrenmenin "kolaylıktan" ibaret olduğunu 5 hissettirmeliyiz. Peygamber Efendimiz'in (asm), "Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız,; müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz." 6 hadis-i şerifi hep kulaklarımızda küpe olmalı.

5- Dinde ikna vardır, icbar yoktur; teklif vardır, ısrar yoktur. Kur'ân, "Hak batıldan iyice ayrılmıştır. Dinde ikrah, icbar ve zorlama yoktur." 7 buyurur. Bedüzzaman Hazretleri, "Medenîlere galebe çalmak ikna iledir. Söz anlamayan vahşîler gibi icbar ile değildir." der.8 Öyleyse iman dersleri için "teklif" olmalı; ama "ısrar" olmamalı, gelmediğinde "sû-i zan" olmamalı, "gönül koyma" olmamalıdır. Tekliften vazgeçmemeliyiz; ama muhatabımızı bıktırmaktan da kaçınmalıyız. Abdullah b. Mes'ûd (ra) anlatır: "Nebiy-i Muhterem Efendimiz (asm) öğüt ve nasihat hususunda bize bıkkınlık gelmesin diye hâlimize bakıp ona göre gün ve saat kollardı." 9

6- Davranışlarımızda her zaman hilm sahibi olmayı ve yumuşak huyluluğu, sert ve kırıcı olmaya; mütevazı ve alçakgönüllü olmayı, kibirli ve gururlu olmaya; merhametli olmayı ve bağışlamayı, acımasız ve suçlayıcı olmaya tercih etmeliyiz. Öfkemizi yenmeyi, yutmayı ve sineye çekmeyi muhakkak başarmalıyız.

7- Asla cimri ve eli sıkı olmamız gerektiği gibi, müsrif ve savurgan da olmamalıyız. Dinimizin bizden istediği davranış biçimi, cömertlik ve gönül zenginliğidir. Bunu muhakkak göstermeli ve hayatımızda hâkim kılmalıyız. Peygamber Efendimiz (asm) insanların en cömerdi idi. Kendisinden bir şey istenildiğinde hiçbir zaman "Hayır!" dediği olmamıştır.

8- Teklif ve tebliğ, sözün en güzeli ile, hikmet ile, ilim ile, irfân ile, bilgi ile, şehâdet ile, şuhud ile, hakikat ile yapılmalıdır. Kur'ân, "Rabb'inin yoluna hikmetle ve en güzel öğüt ve nasihatlerle çağır. Onlarla en güzel şekilde tartış." 10 buyuruyor.

9- Bize düşen tebliğ görevini yaptıktan sonra tevfik ve hidayeti Allah'tan beklemeliyiz.

Dipnotlar:

1- Âl-i İmrân Sûresi, 3/104.

2- Saff Sûresi, 61/2.

3- Hutbe-i Şâmiye, s. 73.

4- Nûr Sûresi, 24/22.

5- Buhârî, İmân, 37.

6- Buhârî, İlim, 63.

7- Bakara Sûresi, 2/256.

8- Hutbe-i Şâmiye, s. 73.

9- Buhârî, İlim, 62.

10- Nahl Sûresi: 16/125.